

## Skarv

Skarven er den ældste type fugl, der findes i Danmark. I modsætning til ænderne, som ikke bliver våde, når de dykker, bliver skarverne våde og må derfor sidde på pæle eller sten med udbredte vinger for at blive tørre.

Skarven kan træffes overalt i Nordsjælland, men skal man rigtigt opleve skarverne, ses de bedst fra fugletårnene ved Møllekrogen i den sydlige del af Esrum Sø. Her findes en skarvkoloni på flere hundrede par.

Skarverne bygger gerne i kolonier. Redetræerne går ud efter nogle år pga. skarvernes ekskrementer. Ved kolonien er der rig lejlighed til at se ungerne stikke hovedet langt ned i halsen på forældrene for at få føden. Benyt lejligheden til at se de smukke gamle skarver i pragtdragt i skarvkolonien. Der er også en koloni i de lave pilebuske i Holløse Bredning. I Solbjerg Eng sø er træerne gået ud, og skarvkolonien, der har været der siden søens genetabling i 1993 er nu væk.



## Rørdrum

Man skal være meget heldig for at få rørdrummen at se, når den gulbrune fugl flyver hen over rørskovene. Til gengæld er der rig lejlighed til at høre rørdrummen. I marts og april kan man høre rørdrummens stemme, der lyder, som når man puster i en tom flaske. Lyden kan høres op til en kilometer væk. Rørdrummen høres bedst tidligt om morgenen eller i skumringen, men stemmen kan også høres om dagen og hele natten.



Ved Arresø yngler der i de gode år ca. 5 par rørdrum, så der skulle være gode muligheder for at høre rørdrummen mange steder langs Arresø. Søen er udpeget som fuglebeskyttelsesområde for Rørdrum.



## Fiskeørn

Fiskeørnen træffes fra april til oktober ved både Arresø og Esrum Sø, men Engsøerne og Gurre sø får også tit besøg af ørnen. Da fiskeørne først yngler, når de er tre år gamle drejer det sig sandsynligvis om et- og toårige fugle, som endnu ikke er yngledygtige. I Danmark yngler der kun et par fiskeørne. I 2008 gjorde et par dog et yngleforsøg i Nordsjælland, men reden faldt ned i et stormvejr.

Et besøg ved Arresø i september giver gode muligheder for at træffe fiskeørnen. Her sidder den ofte på pæle i søen, eller opholder sig ved Pøleåens udløb i Arresø. Den er især aktiv morgen og aften. Fiskeørnen lever udelukkende af fisk. Den tager mest brasen og gedder, som den flyver ind i nærmeste skov og fortærer. I august og september måned ædes fisken dog oftest på nærmeste pæl eller sten.

## Stor Skallesluger

Stor Skallesluger træffes fra november til marts i alle de større søer i Nordsjælland. Især de meget smukke hanner er lette at få øje på især i stille vejr. På Arresø opholder der sig op til 5.000 store skalleslugere. Det er ca. 1 % af hele Europas bestand, så Arresø har stor betydning for bestanden.

Stor Skallesluger lever udelukkende af fisk, og er man heldig, kan man se skalleslugerne fiske i flok. De jager fiskene sammen og fanger dem.

Det er mest skaller og andre småfisk de fanger, så de gør gavn ved at reducere bestanden af skidt fisk.



## Rørhøg

Rørhøgen er let at få øje på, når den med højt hævede vinger flyver hen over rørskovene eller de tilstødende marker. Fra Pøleåens udløb eller Hovgårds Pynt ved Arresø er der rig mulighed for at se rørhøgen, men den kan også ses ved Gurre Sø.

Arresø, som er fuglebeskyttelsesområde for denne art har Nordsjællands største bestand af rørhøge. Bestanden kan svinge en del, men bestanden har været i fremgang. Rørhøgen kommer i marts-april og trækker til Afrika i september.



## Havørnen

Havørnen er vores største rovfugl med et vingefang på to en halv meter. Den træffes hele året ved de større søer i Nordsjælland. Mulighederne for at få ørnen at se er størst om vinteren, når der foruden Nordsjællands første ynglear også holder en del ungfugle til ved søerne. Er der islag, må havørnen fiske ved iskanten. Her er den ofte omgivet af krager og måger, som håber på at få resterne fra måltidet. Udover fisk, som er havørnens vigtigste føde, tager den også andefugle og hvis lejlighed byder sig et dødt dyr.

I 2009 ynglede der i Danmark 30 par havørne. Samme år ynglede det første par i Nordsjælland efter 200 års fravær. I 2010 fik samme par yderligere to unger på vingerne. Fra fugletårnet i Alsønderup Eng sø er chancen for at se havørne stor.



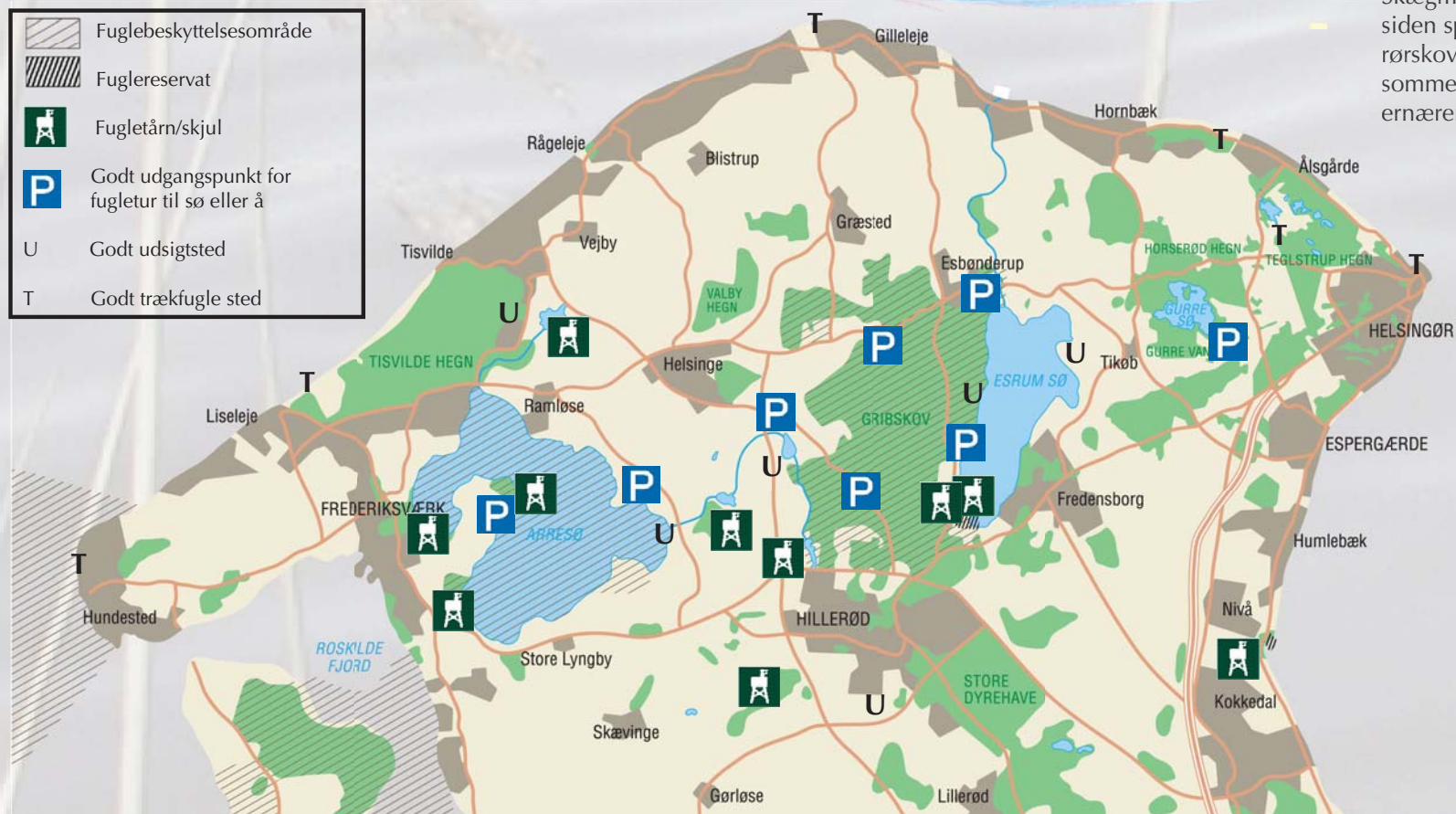
## Skægmejse

Skægmejsen ynglede første gang i Danmark i 1966 og har siden spredt sig til store dele af landet. Den yngler i tæt rørskov og bliver normalt i sit yngleområde året rundt. Om sommeren lever skægmejsen af insekter, men om vinteren ernærer den sig af hovedsageligt af frø fra tagrørene.

Skægmejsen opdages mest på stemmen, som høres fra rørskovene. Stemmen er eksplosivt gentagende "ping" og "tyeng" lyde. I flugten lægger man mærke til de lange haler og korte runde vinger med hurtige svirrende vingeslag.



	Fuglebeskyttelsesområde
	Fuglereservat
	Fugletårn/skjul
	Godt udgangspunkt for fugletur til sø eller å
	Godt udsigtsted
	Godt trækfugle sted



# Søernes fugle i Nordsjælland



Miljøministeriet  
Naturstyrelsen



### Søernes fugle

Nordsjælland er karakteristisk ved sine store skovområder og ved at have to af Danmarks største søer: Arresø og Esrum Sø. Hertil kommer Gurre Sø og fire genetablerede engsøer i Arresø opland.

De fire engsøer er lavet siden 1993.

Engsøerne har alle tilgrænsende græssede enge. Det giver gode muligheder for gæs og vadefugle som Vibe og Rødben, udover de andefugle, skarver og rovfugle, som benytter søerne.

Arresø er Danmarks største sø og tillige udpeget som fuglebeskyttelsesområde. Ynglefuglene: Rørdum og Rørhøg og træfuglene: Stor skallesluger og Fiskeørn er særligt beskyttede arter i søen.

Denne folder indeholder et lille udvalg af alle de fugle, der er mulighed for at se på og ved nordsjællandske søer indenfor området Kongernes Nordsjælland.

God tur!

### Troldand

Troldanden yngler hovedsageligt i de nordlige egne af Europa og Asien. I dag er den i alle dele af Danmark, hvor den yngler fåtalligt. Om vinteren optræder Troldanden til gengæld i store tætte flokke. Troldænderne lever af snegle og muslinger, som de finder på bunden af søerne, men om natten tager de store flokke til marine kystområder for at finde føde.



### Crågås

Bestanden af grågæs har haft en eksplosiv udvikling de sidste 15-20 år. De mange naturgenopretningsprojekter, der er blevet gennemført i denne periode, har virket positivt på gæssene. Ikke mindst Engsøerne, som omkranses af græssede enge, giver gæssene både føde- og ynglemuligheder. Der er masser af gæslinger i søerne om foråret, og i august/september mødes op til 1.000 grågæs for at fælde i Solbjerg Eng sø. I denne tid er der næsten altid skræppende gæs i luften mellem søerne.



### Toppet lappedykker

Toppet lappedykker er en almindelig fugl i de store nordsjællandske søer med rørskov. I april og maj vil der være mulighed for at se lappedykkernes opføre deres parringsdans, den såkaldte pingvindans. Lappedykkerne ligger overfor hinanden og ryster på hovedet og udfører en række forskellige bevægelser.

Lappedykkernes rede placeres i den del af rørskoven, som vender ud mod det åbne vand. Reden bygges af tagrør og vandplanter, så den kan flyde på vandet og følge med ændringer i vandstanden.

Når ungerne er kommet ud af æggene, holder de sig tæt til hunnen. De kravler ofte op på hendes ryg for at gemme sig under vingen, så man kun ser ungerne hoved stikke ud under vingekanten.

Kortet i folden viser placeringen af fugletårne, fugleskjul og gode steder at se fugle fra. Fuglebeskyttelsesområder og fuglereservat er også vist.

**Guidede ture om fugle se:**  
[www.udinaturen.dk](http://www.udinaturen.dk)  
[www.dofnordsj.dk/kalender](http://www.dofnordsj.dk/kalender)

**Links:**  
[www.naturstyrelsen.dk](http://www.naturstyrelsen.dk)  
[www.dof.dk](http://www.dof.dk)

Denne folder er lavet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling: DOF Nordsjælland med støtte fra Arbejdsmarkedets Feriefond.

Illustrationer: Jens Overgaard Christensen

Udgivet i foråret 2011  
GP-Tryk Svanemærket

Naturstyrelsen Nordsjælland  
Gillelejevej 2B, 3230 Græsted  
[www.naturstyrelsen.dk/nordsjaelland](http://www.naturstyrelsen.dk/nordsjaelland)



### Hvinand

Hvinanden er en sjælden ynglefugl i Danmark med under 100 ynglepar. De fleste danske hvin-ænder yngler ved Esrum Sø. Langs søen er der ophængt en del redekasser til hvinænder, som de flittigt benytter. Enkelte par yngler også i naturlige redehuller, gerne i gamle sortspættehuller, f.eks. i Gråbskov.

Når æggene er udruget, flyver hunnen ud og lægger sig på vandet foran redehullet og kalder på ællingerne. Et fald på 10-15 m generer ikke ællingerne, som lander på vandet eller på jorden, for derefter at blive ført til nærmeste sø. Parringsspillet kan let iagttages i marts og april, hvor han-nerne ligger foran redekasserne og kaster hovedet bagover for at gøre indtryk på hunnerne.



### Isfugl

Isfuglen er en af vores mest farvestrålende fugle med sin turkisblå overside og rustbrøde underside. Isfuglen yngler ved søer og åer med stejle brinker. Redehullet graves dybt ind i brinken, direkte ud til vandet. I de seneste år er Isfuglen som ynglefugl gået frem i Nordsjælland. Den lever nu ved de fleste større søer og deres til- og afløb. Isfuglen lever af små fisk, som den fanger ved at styrtdykke ned i vandet fra en gren. Om vinteren ses isfuglen ved isfrie våger og vandløb, hvor den kan fiske.



### Vandstær

Vandstæren er en ret sjælden ynglefugl i Danmark. Men den kommer hertil om vinteren. Den holder til i strømmende vandløb, hvor vandet er klart nok til at se de insekter, som den dykker ned og fanger på vandløbets bund. Flere steder i Nordsjælland, f.eks. ved Esrum Å og Pøleå kan den ses sidde på de sten, der stikker op over vandet. Her sidder den og vipper op og ned på benene og ryster vandet af sig efter en dykketur. Kig efter hvide klatter på sten i strømmende vandløb, så er der måske Vandstær i nærheden.